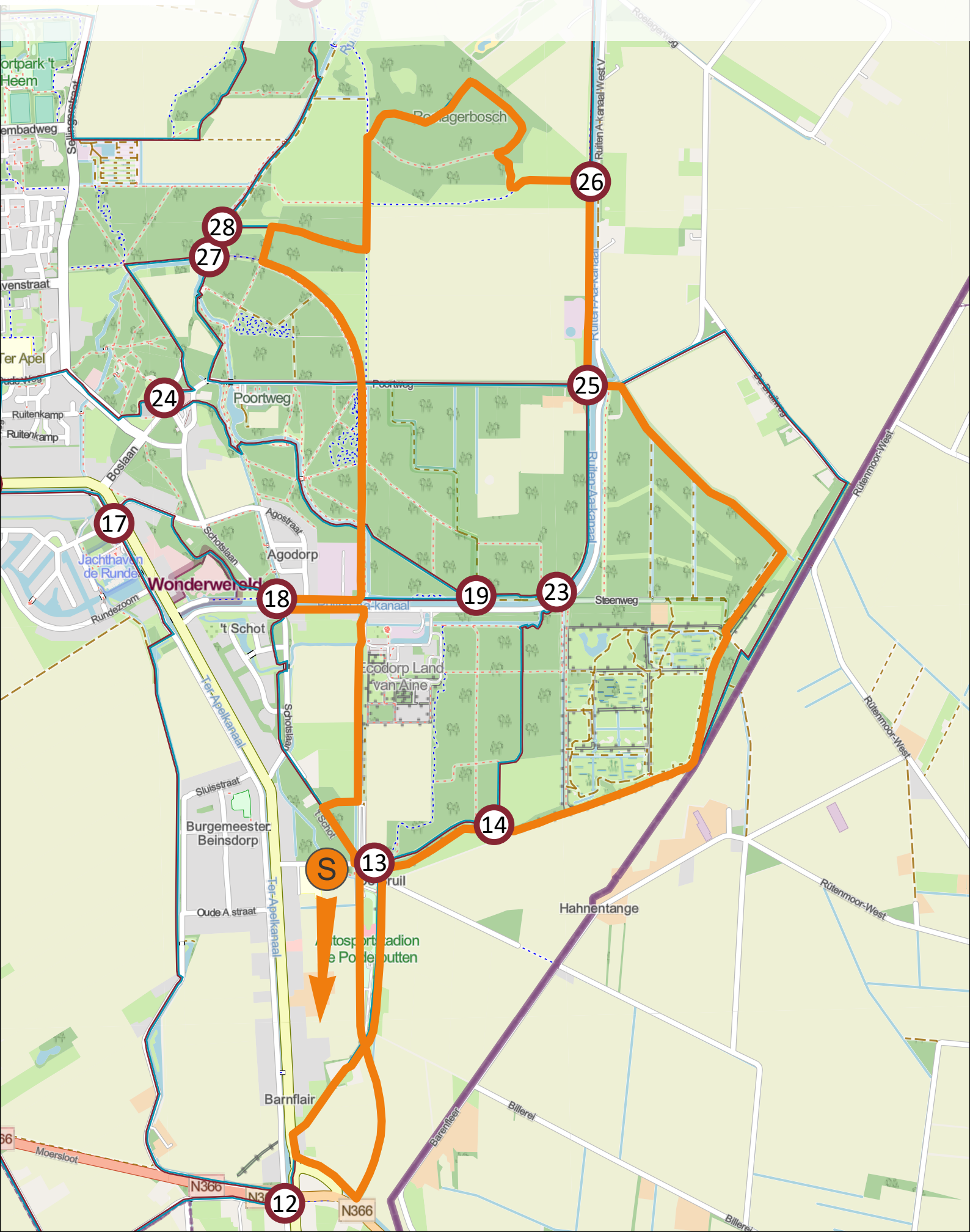

De Dijken Ter Apel (12 km)

Route 27: De Dijken Ter Apel, 12 km

Overal rond Ter Apel vindt u geschiedenis. Het klooster met de bijbehorende kloosterboerderijen, de Leidijken, het voormalig spoortracé, de bunkers (kazematten) en niet te vergeten de oude bossen. Tijdens deze wandeling maakt u kennis met deze geschiedenis, waarvan hierna enkele aspecten worden belicht.

De Leidijk

De Leidijk (uit de 17e eeuw) hield in vroegere tijden het water vast van het hoogveenmoeras, maakte het gebied daardoor ontoegankelijk voor de vijand en had dus als verdedigingslinie een militair strategische functie (Redoute Barnflair = kleine veldschans). Eerder beschermde ze het gebied tegen overstroming van de Eems (Duitsland). Tijdens uw wandeling loopt u over gedeelten van de Leidijk, waarbij u zich moet voorstellen dat hier vroeger soldaten wacht liepen om te voorkomen dat de Leidijk werd doorgestoken (zie de routebeschrijving bij punt 3, 4 en 5).

De toenmalige gemeente Vlagtwedde en Landschapsbeheer Groningen hebben de Redoute Barnflair (omgeving huis de Batterij, bij punt 3) gerestaureerd.

De Tweede Wereldoorlog

Op enkele plaatsen langs route 27 vindt u bunkers (ook wel kazematten genoemd) als overblijfselen van de Tweede Wereldoorlog (zie routebeschrijving bij punt 2 en 11). Ook staat vlak bij de grens met Duitsland (naast het tankstation) een gedenknaald ter herdenking aan de gevallen 1940-1956 (zie de routebeschrijving bij punt 2).

Tijdens de Tweede Wereldoorlog is vlak bij de ingang van het Middelbroekbos een kamp opgezet van de N.A.D (Nederlandse Arbeidsdienst). Het doel was om hier jongemannen op te voeden in de sfeer van het nationaalsocialisme. De jongemannen moesten onder meer dijken aanleggen rond de vloeivelden van de nabij gelegen aardappelmeelfabriek. Eind 1944 is het kamp weer afgebroken en er is niets meer van terug te vinden. De locatie waar het kamp heeft gestaan ligt naast het parkeerterrein waar deze wandeling start.

Aardappelmeelindustrie

Ter Apel begon pas te groeien nadat het Stadskanaal in 1856 tot daar was doorgetrokken. De turfwinning en de aardappelmeelindustrie brachten nieuwe bebouwing van herenhuizen, arbeiderswoningen en boerderijen van het Oldambster type, in linten langs het kanaal.

De aardappelmeelindustrie is inmiddels weer uit Ter Apel verdwenen, onder achterlating van een complex voormalige vloeivelden (nu particulier terrein, aan de zuidoostkant van Ter Apel), dat zich heeft ontwikkeld tot een waar vogelparadijs (zie routebeschrijving bij punt 4 en 12).

Voormalige spoorlijn tussen Ter Apel en de rijksgrens

Er is momenteel veel te doen over de aanleg van nieuwe treinverbindingen vanuit de Randstad naar het noorden en van daaruit naar Duitsland. Begin 1900 was men ook al visionair ingesteld, wat uiteindelijk leidde tot de aanleg van een spoorlijn tussen Ter Apel en de rijksgrens door de Groningsch-Drentsche Spoorwegmaatschappij Stadskanaal-Ter Apel-Rijksgrens (STAR). Gedacht werd dat Duitsland de spoorlijn zou doortrekken naar Haren (Emsland), maar door de crisis is dat niet gebeurd. Het baanvak Ter Apel-rijksgrens werd daarom op 15 mei 1926 (2 jaren na de opening in 1924) alweer gesloten en is daarmee een van de kortst gebruikte spoorlijnen van Nederland. Tijdens uw wandeling loopt u meerdere keren over dit oude spoortracé (zie routebeschrijving bij punt 1, 2, 9, 10 en 12).

Bij de grens met Duitsland zijn nog restanten te zien van de oude spoorbrug over het Haren-Rütenbrock-Kanaal. Deze brug is tijdens de bevrijding in 1945 vernield en nooit meer hersteld (zie routebeschrijving bij punt 2). Het stationsgebouw dat vlak bij de grens werd gebouwd is afgebrand in 1984. Op de plek hiervan staat nu een Chinees restaurant. Het douanegebouw naast het station staat er nog wel. Na het station liep het spoor nog 300 meter door, exact tot de rijksgrens.

De Lourdesgrot

Ter Apel heeft van oudsher deels een katholieke enclave. Behalve een RK-kerk is er in Ter Apel ook een "heuse" Lourdesgrot te vinden en wel in buurtschap Laudermarke. De Lourdesgrot begon in 1935 als een Mariabeeldje in een houten nis. Na de oorlog raakte het in verval. Enkele boeren uit Laudermarke bouwden (uit dankbaarheid dat de jongens van Laudermarke gevrijwaard gebleven van de arbeidsdienst in Duitsland) vervolgens de Lourdesgrot, die in 1958 werd ingewijd en in 2023 grondig gerestaureerd. Tijdens uw wandeling passeert u deze Lourdesgrot (zie routebeschrijving bij punt 6).

De Ter Apeler bossen

Rond Ter Apel bevinden zich enkele oude bossen waardoor deze wandelroute (deels) loopt. Het Roelagerbos is een van de oudste bossen in Ter Apel. Er zou al sprake van bos zijn geweest rond het jaar 800. De eerste vermeldingen vindt men echter pas op topografische kaarten uit de 16^e eeuw. De enorme verscheidenheid aan bomen, struiken en bodembedekkers is inherent aan de ouderdom van het bos (zie routebeschrijving bij punt 7). Het Tempelbos is een van de kleinere bossen van Ter Apel. Tempel is een Oudhollands woord en betekent zoiets als spits toelopend stuk grond en heeft dus niets te maken met een tempel of bidkapel die hier (volgens sommigen) vroeger zou hebben gestaan. Dit bos wordt al genoemd in het begin van de 17^e eeuw (zie routebeschrijving bij punt 9).

De naam Vosse(n)berg komt al voor op topografische kaarten uit 1739 en is met zijn 13,5 meter boven AP een van de hoogst gelegen gebieden in de provincie Groningen. Vroeger zaten in dit gebied veel vossen. Hun holen hadden niets te vrezen van hoge waterstanden (zie routebeschrijving bij punt 10).

Het Middelbroekbos was vroeger een ruig en moerassig gebied. Pas na 1870 is de stad Groningen begonnen dit gebied te bewerken, ontginnen en met bos te beplanten (zie de routebeschrijving bij punt 4).

In 1916 heeft men in een gedeelte van dit gebied vloeivelden aangelegd ten behoeve van de toen in bedrijf zijnde aardappelmeelfabriek. Inmiddels is dit terrein een prachtig natuurgebied geworden.

't Schot (vroeger ossenschot genoemd) is een gehucht in een gelijknamig stuk bos dat valt onder Ter Apel. De oorsprong hangt samen met de stichting van het klooster in de 15e eeuw. De naam verwijst naar een schot, dat is een stal of schuur. De monniken van het klooster lieten hier hun vee grazen. Het huidige zandpad dat door 't Schot loopt was vroeger de enige verbindingsweg (heirweg) tussen het Klooster Ter Apel en het Duitse bisdom Münster. Men moest tot 1883 bij gebruik van deze weg, tol betalen. Tijdens uw wandeling loopt u over een gedeelte van de oude heirweg (zie routebeschrijving bij punt 13).

Start: parkeerplaats bij het Ovalracing-circuit Ter Apel, Barnflair-Leidijk

De route is gemarkeerd door middel van bordjes zoals hiernaast afgebeeld.

Let op: Gedurende een **viertal zondagen per jaar is het gedeelte van deze wandeling**, dat loopt langs het Ovalracing-circuit, in verband met wedstrijden **niet toegankelijk**.

Voor de juiste wedstrijddagen kunt u de website www.ovalracing-terapel.nl raadplegen.

1. Vanaf de parkeerplaats gaat u naar de ingang van het Ovalracing-circuit en **volgt** het pad op de dijk dat rechts van het circuit loopt. U bevindt zich nu op het oude spoortracé Ter Apel-rijksgrans. Het brede pad wordt na een enkele honderden meters smal, maar u blijft gewoon **rechtdoor** lopen.
2. Aangekomen bij een metalen hekwerk gaat u **rechtdoor** en vervolgt de route over de oude spoordijk tot aan het kanaal (Haren-Rütenbrock-Kanaal). Hier gaat u **rechtsaf** en **volgt** het kanaal tot aan de brug. Bij de brug **rechtsaf** en na ca. 50 meter opnieuw rechtsaf, Barnflair-Leidijk.
3. U loopt nu over de oude Leidijk. Na ca. 250 meter passeert u de redoute Barnflair. **Houdt rechts aan** (het pad naast de dijk).
4. Bij de kruising **rechtdoor** steken en loop het brede pad met de dijk links van u. Na ongeveer 600 meter gaat u direct na het huis met nummer 5, **rechtsaf** de Leidijk op. **Blijf op de dijk lopen** over een afstand van ca. 2 km. De boerderijen die u na verloop van enige tijd rechts van u ziet liggen, bevinden op Duits grondgebied. En links bevinden zich het Middelbroekbos en de voormalige vloeivelden van de oude Avebe-fabriek. Halverwege dit traject (direct na een scherpe bocht van de Leidijk) bevindt zich rechts onder aan de Leidijk nog een oude zandstenen grenssteen met hamerkop uit 1764.
5. Aan het eind van de dijk loopt u door een houten hekwerk naar beneden en ga naar ca. 100 meter **rechtsaf**. Na ca. 400 meter maakt dit pad een bocht naar links en loopt u verder langs de oude beek (de Olden).
6. Aan het einde van het pad gaat u bij de "Lourdesgrot" **linksaf** (Veenweg) naar de Ter Apelersluis. Na de brug **rechtsaf** langs het Ruiten-Aa-kanaal. Aan uw linkerhand bevindt zich de waterzuiveringinstallatie.
7. Na ca. 750 m bereikt u een betonnen fietspad. Hier gaat u **linksaf**. Bij de eerstvolgende slingerbocht in het fietspad gaat u **rechtsaf** het Roelagerbos in.
8. Na ca. 250 meter gaat u **rechtsaf** en blijft het **bospad volgen** tot u aan uw linkerkant een picknicktafel ziet. Hier slaat u **rechtsaf** en direct daarna weer **linksaf** (betonnen fietspad volgen).
9. U blijft het fietspad volgen tot u aan uw rechterhand een klein houten bruggetje met 1 leuning ziet. Deze **steekt u over** en u loopt het Tempelbos in. Na ca. 400 meter gaat u **linksaf** en **volgt dit pad** tot u op het betonnen fietspad uitkomt.

- Hier gaat u **linksaf** en **volgt het fietspad**. U bevindt zich nu weer op een gedeelte van het voormalige spoortracé Ter Apel-rijkgrens.
10. Het fietspad komt uit op de Poortweg. Hier **steekt u over** naar het grindpad rechts van de picknicktafel en vervolgt u uw tocht over het oude spoortracé dat loopt door het bos met de naam Vosse(n)berg. Na ca. 700 m komt u over een houten brug (over de Bosbeek) en blijft **rechtdoor lopen** tot u bij het Ruiten-Aa-kanaal uitkomt.
  11. Hier gaat u **rechtsaf** en volgt de straat Ruiten A kanaal Noord tot u bij een brug komt. **Steek de brug over**, ga **linksaf** en volg de straat Ruiten A kanaal Zuid.
  12. Ga na ca. 400 meter **rechtsaf** en volg het pad naast de sloot. Links van u bevinden zich de restanten van de oude Avebe-fabriek. Op dit terrein ontstaat het ecodorp Land van Aine.
  13. U loopt door tot u in de sloot een betonnen stuw ziet en 20 meter verder een dam. U gaat **rechtsaf** de dam over en loopt het gehucht "t Schot" in. Na ca. 200 meter **linksaf** en het zandpad **volgen** tot u de parkeerplaats bereikt en daarmee het eindpunt van deze wandeling.

Heeft u op- of aanmerkingen over de wandeling of onjuistheden in de beschrijving aangetroffen? Meld het ons via het contactformulier op de website of per e-mail:

info@wandeleninwesterwolde.nl

Sponsor van deze route:

Jachthaven by knaap
Oosterkade 5 Ter Apel
0599-214121
info@jachthavenbyknaap.nl

Beste wandelaar,
Heeft u genoten van deze wandeling? Stichting Wandelen in Westerwolde heeft 40 wandelingen in Westerwolde en het 100 km lange Westerwoldepad. Onze bijna 100 vrijwilligers zijn druk met het onderhouden en beloopbaar houden van deze wandelingen.
Om dit voort te zetten zouden wij uw financiële bijdrage goed kunnen gebruiken.
Via de hiernaast geplaatste QR-code komt u op een betaalverzoek waarvan u het bedrag zelf kunt aanpassen.
Namens uw medewandelaars alvast hartelijk dank.

